

Lingua Receptiva

*De rol van common ground voor de effectiviteit
en efficiëntie van lingua receptiva gesprekken*

[Bachelor scriptie departement Taal, Literatuur en Communicatiestudies] [Universiteit Utrecht]
[Communicatie en Informatie Wetenschappen bij Nederlands] [datum: 30 augustus 2013]
[Femke van der Meijs] [studentnr: 3615626] [begeleiders: Dhr. J. D. ten Thije en Dhr. Pim Mak]

Samenvatting

Binnen lingua receptiva -LaRa- gesprekken valt een groot deel van de gemeenschappelijke linguïstische basis weg waardoor de gespreksdeelnemers aan de hand van andere hulpmiddelen begrip moeten vaststellen. Om inzicht te geven in de rol van een stabiele common ground bij de schepping van dit begrip is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: *Welke rol speelt common ground als voorspellende factor voor de effectiviteit en efficiëntie van LaRa gesprekken?* Om een antwoord te kunnen formuleren op deze onderzoeksvraag is een experimenteel onderzoek opgezet betreffende Nederlands-Duitse LaRa gesprekken. Uit het onderzoek is gebleken dat het taalvaardigheidsniveau van de participanten een voorspellende factor is voor de effectiviteit en efficiëntie van het LaRa gesprek. Participanten met een hoger taalvaardigheidsniveau zijn effectiever en efficiënter in het LaRa gesprek. Daarnaast blijkt een stabiele common ground geen voorspellende factor voor het succes of de tijdsduur van de LaRa gesprekken. Tot slot is geconcludeerd dat participanten die tijdens het LaRa gesprek weinig van common ground wisselen korter over het gesprek doen dan participanten die vaker van common ground wisselen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	7
2.1 Lingua receptiva (LaRa)	7
2.1.1 Het maken van gevolgtrekkingen (interference-making)	7
2.1.2 Duits-Nederlandse LaRa	9
2.2 <i>Interactive alignment process</i>	9
2.3 Common ground	11
2.3.1 Common ground creëren	11
2.3.2 Categorisering van common ground	12
2.4 Interactive alignment en common ground in LaRa gesprekken	13
3. Onderzoeksvraag, deelvragen en hypotheses	14
3.1 Onderzoeksvraag en deelvragen	14
3.2 Hypotheses	14
4. Methode	16
4.1 Onderzoeksopzet	16
4.2 Opzet experiment	16
4.3 Instrumentatie	17
4.3.1 Plattegrond	17
4.3.2 Instructies	17
4.3.3 Vragenlijst	18
4.3.4 C-test	18
4.4 Participanten	18
4.5 <i>Onderzoeksprocedure</i>	19
5. Analyse	20
5.1 Common ground	20
5.1.1 Categorisering common ground	20
5.1.2 Stabiliteit common ground	21
5.1.3 Common ground per uiting	22
5.2 Fasen van het gesprek	22
5.3 Succesniveau	23
5.4 Tijdsduur	23
5.5 Taalvaardigheidsniveau	24

6. Resultaten	25
6.1 Taalvaardigheidsniveau en succes	25
6.1.1 Taalvaardigheidsniveau en succes punt A	25
6.1.2 Taalvaardigheidsniveau en succes punt B	26
6.1.3 Taalvaardigheidsniveau en succes gehele gesprek	25
6.2 Stabiele common ground en succes	25
6.2.1 Stabiele common ground en succes punt A	26
6.2.2 Stabiele common ground en succes punt B	26
6.2.3 Stabiele common ground en succes gehele gesprek	26
6.3 Taalvaardigheidsniveau en tijdsduur	26
6.3.1 Taalvaardigheidsniveau en tijd fase A	27
6.3.2 Taalvaardigheidsniveau en tijd fase B	27
6.3.3 Taalvaardigheidsniveau en tijd gehele gesprek	27
6.4 Stabiele common ground en tijdsduur	27
6.4.1 Stabiele common ground en tijdsduur fase A	27
6.4.2 Stabiele common ground en tijdsduur fase B	28
6.4.3 Stabiele common ground en tijdsduur gehele gesprek	29
7. Conclusie	31
8. Discussie en aanbevelingen	33
Literatuurlijst	34
Bijlagen(los bijgeleverd)	
Bijlage A: plattegronden	
Bijlage B: Instructies	
Bijlage C: Vragenlijst	
Bijlage D: Nakijkformulier vragenlijst	
Bijlage E: C-testen en antwoordformulieren	
Bijlage F: Transcribeerconventies	
Bijlage G: Categorisatie common ground per gesprek	

1. Inleiding

In het kader van de bachelorscriptie voor Communicatie en Informatie Wetenschappen bij Nederlands is deze scriptieover luistertaal tot stand gekomen. Luistertaal, ofwel lingua receptiva (LaRa), betreft een communicatievorm waarbij personen met een verschillende talige en culturele achtergrond elk hun eigen taal blijven spreken maar elkaar toch begrijpen. Dat wil zeggen zonder hulp van een additionele taal zoals een lingua franca. In deze scriptie betreft het gesprekken tussen Nederlanders en Duitsers waarin de Nederlander Nederlands spreekt en de Duitser Duits spreekt maar er toch een gesprek plaats vindt. LaRa vormt een alternatief voor bijvoorbeeld Engels als lingua franca. De maatschappelijke relevantie van onderzoek naar LaRa is te vinden in de toenemende internationalisering van de maatschappij. Tijd en ruimte worden steeds gemakkelijker overbrugbaar waardoor internationale contacten tot de dagelijkse gang van zaken behoren. Het gebruik van LaRa kan ten eerste zorgen voor het uitdrukken van een regionale en de Europese identiteit en cultuur aangezien beide sprekers door het spreken van hun eigen taal binnen een LaRa gesprek hun eigen identiteit en cultuur kunnen uiten. In Europa is dit een belangrijk aspect, omdat het bevorderen van de talige en culturele diversiteit één van de hoofddoelen van het meertaligheidsbeleid van de EU is. Het gebruik van LaRa als vorm van interculturele communicatie kan bijdragen aan de vergemakkelijking en handhaving van deze verscheidenheid (Europese Commissie, 2012). Ten tweede is het gebruik van LaRa als vorm van interculturele communicatiemogelijk kosten besparend in vergelijking met het inzetten van tolken en vertalers. Ten derde is het gebruik van LaRa effectief en efficiënt in specifieke contexten. Zo kan bijvoorbeeld het vertalen van terminologie in een bepaald vakgebied problemen opleveren. In het geval van LaRa wordt dit probleem weggenomen omdat de sprekers de betreffende termen in hun eigen taal kunnen verwoorden en gemakkelijk in verschillende verwoording kunnen uitleggen in geval van dat de termen niet begrepen worden. Ten vierde biedt het gebruik van LaRa een oplossing voor *superdiversiteit*. Met *superdiversiteit* wordt de nieuwe, complexe diversiteit van de huidige samenleving bedoeld die ontstaan is door het samenspel van een omvangrijke diversiteit aan mensen en de komst van nieuwe technologische (communicatie-)middelen (Blommaert & Rampton, 2011). LaRa kan een uitkomst bieden als communicatievorm om om te gaan met de diversiteit van de mensen (Ten Thije, 2013). Toch is LaRa nog niet ingevoerd. Mede door de onbekendheid van de communicatievorm, het gebrek aan flexibiliteit vanwege standaardisatie, achteruitgang van dialecten ten gunste van standaardtalen, de dominantie van Engels als lingua franca weerhoudt mensen ervan hun receptieve taalkennis te ontwikkelen en luiheid om zich aan te passen aan andere taalvariëteiten als gevolg van de dominantie van geschreven taal (Braunmüller, 2007). Hoewel dit laatste ter discussie gesteld kan worden in verband met het bestaan van ondermeer Twitertaal. Twitertaal is namelijk wel een taalvariëteit die afwijkt van de dominante geschreven taal. Er kan in dit geval gezegd worden dat er geen luiheid tot aanpassen aan een andere taalvariëteit is bij het gebruik van Twitertaal.

Daarnaast is het begrip LaRa relatief nieuw. De term werd geïntroduceerd door Ten Thije (2010). Er valt daarom nog veel (wetenschappelijk) onderzoek te doen naar dit fenomeen. Een van de onderzoeksgebieden hierbij betreft de linguïstische en mentale processen die plaatsvinden tijdens een LaRa gesprek. Een belangrijk aspect binnen deze processen betreft het scheppen van common ground. Common ground kan gedefinieerd worden als 'mutual knowledge, mutual beliefs, and mutual assumptions' tussen twee gespreksdeelnemers (Clark & Brennan, 1991: 127). Het

scheppen van common ground is een continu proces van afstemming tussen de spreker en hoorder binnen een gesprek (Klein, Feltovich & Woods, 2005). Aangezien er nog weinig onderzoek gedaan is naar de totstandkoming van common ground binnen LaRa gesprekken richt deze studie zich hierop. Het is opmerkelijk dat nauwelijks onderzoek gedaan is naar het scheppen van common ground binnen LaRa gesprekken aangezien te verwachten valt dat het scheppen van common ground een belangrijke rol speelt voor het succes van LaRa gesprekken. Dit is te verwachten omdat in een LaRa gesprek een deel van een gemeenschappelijk linguïstische basis ontbreekt, waardoor de gespreksdeelnemers in grotere mate afhankelijk zijn van andere hulpmiddelen om het gesprek succesvol te laten verlopen. (Costa, Pickering & Garrod, 2008). Common ground kan een van de alternatieve hulpmiddelen zijn om een gesprek succesvol te laten verlopen. Het succesvol verlopen van een gesprek is het behalen van het gespreksdoel en hierover tevens overeenstemming bereiken. Voor de gesprekken binnen deze studie is het gespreksdoel het succesvol volbrengen van de gegeven opdracht. Hierover zal meer toelichting gegeven worden in het vierde hoofdstuk over de methode. Versloot (2011) heeft echter wel onderzoek gedaan naar de rol van common ground in LaRa gesprekken. Versloot (2011) maakt deel uit van een serie studies naar LaRa binnen de opleiding Nederlands. Deze scriptie is de derde generatie van deze onderzoeken en zal verder gaan op Versloot's (2011) aanzet tot onderzoek naar de rol van common ground in LaRa gesprekken en daarmee de kennis over LaRa als communicatievorm te vergroten. De onderzoeksvraag die hierbij opgesteld is luidt als volgt: *Welke rol speelt common ground als voorspellende factor voor de effectiviteit en efficiëntie van LaRa gesprekken?*

In het tweede hoofdstuk van deze scriptie zal het theoretisch kader dat ten grondslag ligt van dit onderzoek behandeld worden. In het derde hoofdstuk zal de probleemstelling binnen deze studie geïntroduceerd en toegelicht worden en zal de operationalisering duidelijk gemaakt worden. Hierop volgend zal in het vierde hoofdstuk de methode die gehanteerd is tijdens dit onderzoek beschreven worden. In het vijfde hoofdstuk zal de analyse weergegeven worden. Vervolgens zullen in het zesde hoofdstuk de resultaten behandeld worden, gevolgd door de bijbehorende conclusies die in het zevende hoofdstuk beschreven worden. Afsluitend met het achtste hoofdstuk waarin een discussie en eventuele aanbevelingen aangekaart worden.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zullen de processen en aspecten die ten grondslag liggen aan het scheppen van common ground binnen LaRa gesprekken besproken worden. Eerst zal het fenomeen LaRa behandeld worden (2.1). Daarop volgend zal het *intercultural alignment* proces uitgelegd worden (2.2). Vervolgens zal het fenomeen common ground toegelicht worden (2.3). Afsluitend zullen het *intercultural alignment* proces en common ground in LaRa gesprekken behandeld worden (2.4).

2.1 Lingua receptiva

Lingua receptiva (LaRa) staat voor 'the ensemble of those *linguistic, mental, interactional* as well as intercultural competencies which are *creatively* activated when interlocutors listen to linguistic actions in their 'passive' language or variety.' (Rehbein, Ten Thije & Verschik, 2012: 249). Een interactie waarin twee talen gebruikt worden maar waarin elke gespreksdeelnemer slechts één taal actief gebruikt en de andere taal enkel passief. Een constructie die, volgens Rehbein et al (ibidem), net als bij elke interactie verschillende linguïstische en cognitieve processen met zich mee brengt. Enkele van deze processen zijn het maken van gevolgtrekkingen (*interference-making*), het *intercultural alignment* proces en het scheppen van common ground.

2.1.1 Het maken van gevolgtrekking (*interference-making*)

Binnen gesprekken wordt gebruik gemaakt van *interference-making* ofwel het maken van gevolgtrekkingen. Het maken van gevolgtrekkingen is het trekken van conclusies enkel op basis van reeds bestaande kennis. Dit is een relevante vaardigheid die helpt bij het verwerken van teksten en discourse (Rehbein, Ten Thije & Verschik, 2012: 254). Singer (2007: 343; aangehaald in: Rehbein, Ten Thije & Verschik, 2012: 255) beweert dat 'virtually every aspect of language comprehension is inferential'. Dit betekent dat elk aspect van taalbegrip gebaseerd is op het maken van gevolgtrekkingen. Deze bewering impliceert dat maken van gevolgtrekkingen gebaseerd is op wereldkennis in plaats van linguïstische kennis. Er worden namelijk conclusies getrokken op basis van reeds bestaande kennis. In het geval van LaRa gesprekken is de bestaande kennis de wereldkennis, aangezien de gemeenschappelijke linguïstische kennis grotendeels wegvalt binnen LaRa gesprekken. Dit zorgt ervoor dat het maken van gevolgtrekkingen extra belangrijk is binnen LaRa gesprekken. Dit zou betekenen dat receptieve meertaligen zich op de gemeenschappelijke kennis kunnen baseren zonder problemen te ondervinden aan de afwezigheid van genetische verwantschap tussen de talen. Paradis (1994, 2004; aangehaald in: Rehbein, Ten Thije & Verschik, 2012: 255) geeft hier een meer genuanceerde toelichting op. Paradis (1994, 2004) schetst namelijk twee strategieën voor begrip van meertaligheid die eveneens relevant zijn voor LaRa. De eerste strategie is een *non-modular* strategie waarbij begrip op cognitief niveau verkregen wordt via alle formele linguïstische componenten van de uiting, namelijk fonologisch, morfologisch, syntactisch en lexicaal (Piccaluga & Harmegnies, 2008: 193; aangehaald in: Rehbein, Ten Thije & Verschik, 2012: 255). Dit houdt in dat binnen deze strategie begrip verkregen wordt aan de hand van linguïstische aspecten. De tweede strategie is een *module-by-module* strategie waarbij de hoorder gevolgtrekkingen maakt onafhankelijk van een van de linguïstische componenten van de ontvangen uiting van de spreker. Dat betekent dat de gevolgtrekkingen gebaseerd worden op andere aspecten dan de linguïstische componenten –fonologisch, morfologisch, syntactisch en lexicaal– van de uiting. Hierbij wordt begrip

tevens op cognitief niveau behaald maar zonder de reconstructie van alle linguïstische componenten in detail, dit wordt namelijk op modulaire wijze gedaan (Piccaluga&Harmegnies, 2008: 193; aangehaald in: Rehbein, Ten Thije& Verschik, 2012: 255). *Demodule-by-module* strategie is met name interessant binnen LaRa gesprekken. Binnen deze strategie zijn de gespreksdeelnemers namelijk niet afhankelijk van linguïstische aspecten om begrip te verkrijgen. Aangezien een gemeenschappelijke linguïstische basis grotendeels ontbreekt binnen LaRa gesprekken kan begrip niet volgens de *non-modular* strategie verkregen worden, maar kan er juist gebruik gemaakt worden van de *module-by-module* strategie.

Dit is interessant in het kader van het scheppen van een common ground in LaRa gesprekken. Het ontbreken van een gemeenschappelijke linguïstische basis om common ground te creëren leidt er toe dat de gesprekdeelnemers hun begrip van elkaars uitingen ergens anders op moeten baseren. De aanwezigheid van een common ground kan daarbij een essentiële rol spelen. In andere woorden: als de gesprekdeelnemers weten in welke richting ze moeten denken is het eenvoudiger om de betekenis van de uiting te begrijpen. Het is opmerkelijk dat er nog nauwelijks onderzoek gedaan is naar de rol van common ground in de LaRa gesprekken. Bahtina-Jantsikene (2013) heeft onderzoek gedaan naar *alignment* in LaRagesprekken waarbij 'code-switching was hypothesised to function as a compensation strategy to create common ground in some cases where total understanding of L2 was not to be presumed' (Bahtina-Jantsikene, 2013: 73). Code-switching betreft het gebruik van twee of meer talen door één enkele spreker in één bepaald gesprek met dezelfde mensen. (Thomason, 2001: 262). L2 staat hierbij voor de *non-native* taal. Versloot (2011) analyseert de rol van common ground in LaRa gesprekken. Uit haar onderzoek blijkt dat de creatie van een stabiele common ground geen voorspellende factor is voor het succes van het LaRa gesprek en dat tevens het type dominante common ground geen voorspellende factor is voor het succes van het LaRa gesprek. De stabiliteit van de common ground is door Versloot (2011) geoperationaliseerd aan de hand van het aantal wisselingen tussen verschillende typen common ground binnen het gesprek. Het succes van het gesprek is door Versloot (2011) geoperationaliseerd aan de hand van het wel, niet of gedeeltelijk behalen van de opdracht binnen het experiment. Daarnaast blijkt er geen interactie-effect te zijn tussen de bepaalde mate van dominantie van één common ground categorie en een bepaald taalvaardigheidsniveau als voorspellende factoren van het succes. Versloot (2011) beschouwt het type common ground die het meest gebruikt wordt per face binnen het gesprek als dominant. Tot slot blijkt dat er een interactie-effect is tussen het aantal common ground wisselingen en een bepaald taalvaardigheidsniveau als voorspellende factoren voor het succes. Het aantal common ground wisselingen is het aantal keer dat er gewisseld wordt tussen verschillende typen common ground. Hierbij kan worden gesteld dat hoe hoger het taalvaardigheidsniveau van het gesprek is hoe minder de common ground wisselingen een voorspellende factor vormen voor de mate van succes van het gesprek. Versloot (2011) geeft aan dat de meeste toetsen binnen haar studie een trend vertonen die de hypothesen zouden ondersteunen. Gezien Versloot's (2011) betrekkelijk kleine dataset van slechts veertig respondenten en bepaalde keuzes die gemaakt zijn tijdens de analyse is het zinvol om Versloot's (2011) onderzoek nogmaals uit te voeren met een omvangrijkere dataset en aangepaste analyse. Bij de verslaggeving van deze studie zullen terugkoppelingen gemaakt worden naar de analyse van Versloot (2011).

2.1.2 Duits-Nederlandse LaRa

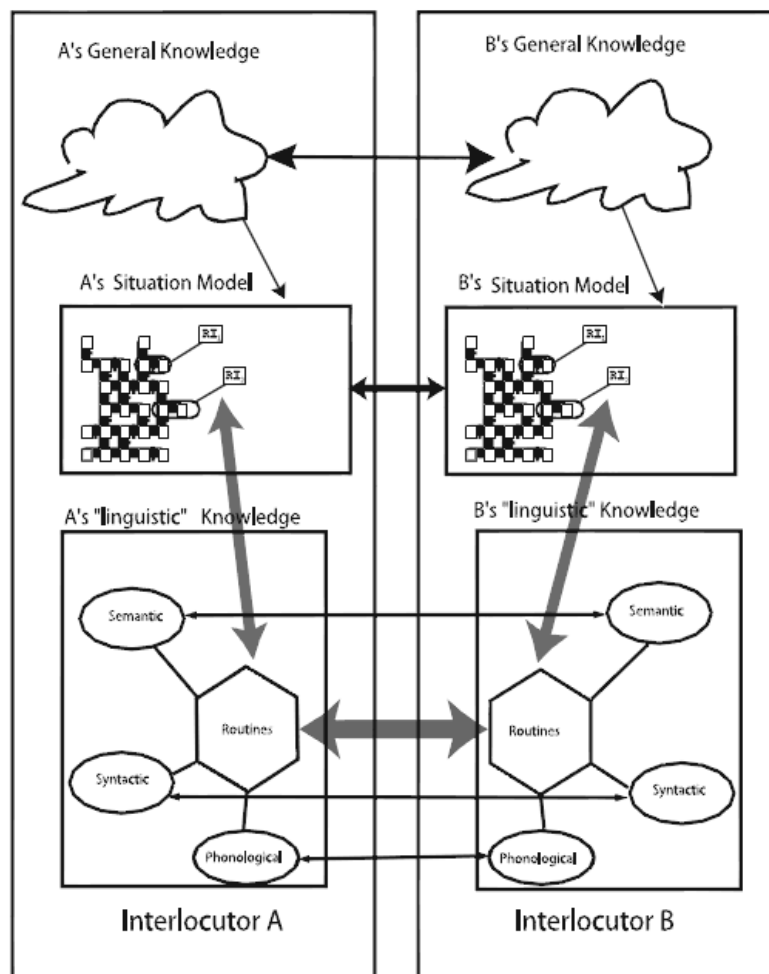
Afhankelijk van de typologische afstand tussen de twee talen binnen het gesprek heeft de hoorder specifieke luisterstrategieën nodig (Beerkens & Ten Thije, 2011: 103). In dit onderzoek betreft het twee talen die typologisch gezien dicht bij elkaar liggen, namelijk Nederlands en Duits. In tegenstelling tot Scandinavië –waar naast een nationaliteit per land tevens een meer overkoepelende Scandinavische nationaliteit heerste die de nationaliteiten van de Scandinavische landen verbond waardoor LaRa frequent toegepast werd tussen verschillende Scandinavische talen- behoorde Nederland en Duitsland tot de landen waarbij de nationaliteit voornamelijk geuit werd in een eigen nationale taal. Door het op deze manier vasthouden aan de Nederlandse en Duitse identiteit en nationaliteit werd er ondanks dat de Nederlandse en Duitse taal typologisch en geografisch dicht bij elkaar liggen niet veel gebruik gemaakt van LaRa (Beerkens & Ten Thije, 2011: 103-104). Daarnaast heeft ook de geschiedenis tussen Nederland en Duitsland het taalcontact en de *cross-border* communicatie in grote mate beïnvloed (Gooskens, 2009; aangehaald in: Beerkens & Ten Thije, 2011: 104). Nederland heeft zich bijvoorbeeld als klein land met weinig linguïstische invloed naar buiten toe –ondermeer voor handels relaties met omliggende landen- veelal moeten aanpassen aan vreemde talen -Duits, Nederlandse dialecten of andere talen- om te communiceren met buitenlanders. Duitsers hebben niet dezelfde mate van vreemde talen leren gehad, mede door de omvang en invloed van Duitsland op andere landen (Beerkens & Ten Thije, 2011: 104). Toch is het aantal Duitsers die Nederlands spreekt aanzienlijk gestegen sinds het eerste Master diploma in Nederlands aan de Universiteit van Oldenburg in 1980s (Berteloot, Wenzel & Ulrichs, 2003; aangehaald in: Beerkens & Ten Thije, 2011: 104). In Nederland is echter het tegenovergestelde gebeurd en is het aantal Duitsprekende Nederlanders de afgelopen 30 jaar afgenomen (Koldijk, 1988; aangehaald in: Beerkens & Ten Thije, 2011: 104) als gevolg van een naoorlogse periode, de toename van het gebruik van Engels als lingua franca en het aanbod van andere vreemde talen zoals Spaans, Italiaan, Turks en Arabisch op scholen. Deze twee tegenovergestelde trends hebben een zogenaamd *'equalling-out-effect'* veroorzaakt doordat minder Nederlanders Duits productief kunnen gebruiken (Beerkens & Ten Thije, 2011: 105). Daarnaast geven studies van Hinkens, Hoppenbrouwers & Taeldemann (1993) en Hottenhuis (1993) weer dat het gebruik van dialect in de grensregio en het gebruik van Engels als lingua franca sterk toegenomen is (cf. Dresemann, 2007; aangehaald in: Beerkens & Ten Thije, 2011: 105). Dit zorgt voor bevordering van het gebruik van LaRa tussen Nederlanders en Duitsers. Naast onderzoek naar eengeschikte basis voor het gebruik van LaRa is onderzoek dat de kennis over LaRa als communicatievorm vergroot relevant voor de ontwikkeling van het fenomeen LaRa. Met dit onderzoek wordt meer inzicht gegeven in de rol van common ground als voorspellende factor voor het succes en tijdsduur tot het succespunt van Lara gesprekken en is daarom van toegevoegde waarde voor de ontwikkeling van het fenomeen LaRa.

2.2 Interactive alignmentproces

Ook bij talen die typologisch gezien dicht bij elkaar liggen dient er wederzijds begrip aanwezig te zijn tussen de gespreksdeelnemers om het gespreksdoel te behalen en hierover tevens overeenstemming te bereiken. Voor de gesprekken binnen deze studie is het gespreksdoel het succesvol volbrengen van de gegeven opdracht. Hierover zal meer toelichting gegeven worden in het vierde hoofdstuk over de methode. Maar welke aspecten dragen bij aan een wederzijds begrip tussen

de gespreksdeelnemers in een LaRa gesprek? Om dit weer te kunnen geven dient er eerst dieper in gegaan te worden in de processen die een rol spelen bij de totstandkoming van een wederzijds begrip in gesprekken in een moedertaal.

In een gesprek vindt interactie plaats. De term zegt het al, er vindt actie tussen de gespreksdeelnemers plaats. In een gesprek wordt begrip tot stand gebracht door gezamenlijk handelen van de deelnemers (*interactional accomplishment*). Dit betekent dat de gespreksvoering een gemeenschappelijke, voortdurend op elkaar afgestemde onderneming is (Houtkoop & Koole, 2008: 72). Een gesprek is een samenspel waarin door samenwerking tussen de gespreksdeelnemers de betekenis van de dialoog als geheel begrepen wordt (Pickering & Garrod, 2004: 171). Dit sluit aan bij de 'taal-als-actie' traditie (Clark, 1996; aangehaald in: Pickering & Garrod, 2004: 170) waarin benadrukt wordt dat uitingen geïnterpreteerd zouden moeten worden in het licht van een bepaalde context. Daarnaast legt deze traditie de nadruk op doelen en intenties van de gespreksdeelnemers zoals het creëren van een common ground (Clark 1985; 1996; Clark & Marshall 1981; aangehaald in: Pickering & Garrod, 2004: 170). Dit gemeenschappelijke doel wordt bereikt door *interactive alignment*. Aan de hand van *Figuur 1* zal uitgelegd worden hoe dit proces werkt.

Figuur 1: Schematische weergave van het interactive alignment proces (Pickering & Garrod, 2006: 213)

Het *interactivealignment* proces is onder te verdelen in drie fasen. In *Figuur 1* zijn van boven naar beneden de verschillende fasen schematisch weergegeven. In de eerste fase bepalen de gespreksdeelnemers het doel van het gesprek. Dit kan concreet gezien worden als hetgeen waar het gesprek over gaat en wat er in het gesprek bereikt moet worden om het gesprek succesvol af te kunnen sluiten. Voor de gesprekken binnen dit onderzoek betreft dit het succesvol volbrengen van de gegeven opdracht. Hierover zal meer toelichting gegeven worden in het vierde hoofdstuk over de methode. In de tweede fase worden de situatiemodellen van beide gespreksdeelnemers op elkaar afgestemd. Een situatiemodel is 'a multi-dimensional representation of the situation under discussion' (Johnson-Laird, 1983; Sanford & Garrod, 1981; Zwaan & Radvansky, 1998; aangehaald in: Pickering & Garrod, 2006: 204). De belangrijkste dimensies die ingebed zijn in situatiemodellen zijn 'space, time, causality, intentionality, and reference to main individuals under discussion.' (Zwaan & Radvansky, 1998). Situatiemodellen representeren datgene wat de gespreksdeelnemers denken terwijl ze interageren. Deze modellen krijgen daarom een plaats in het werkgeheugen (Pickering & Garrod, 2006: 204). Anders gezegd: het situatiemodel is het actief gebruikte geheugen van de gespreksdeelnemer. Een geneeskunde student heeft bijvoorbeeld uiteenlopende kennis van het repareren van een fietsband tot het schrijven van een goede sollicitatiebrief. Maar tijdens zijn tentamen activeert hij voornamelijk de kennis betreffende geneeskunde. De wederzijdse afstemming van de situatiemodellen van beide gespreksdeelnemers is een proces dat continue van kracht is tijdens het gesprek. De gespreksdeelnemers blijven gedurende het gehele gesprek aftasten wat het situatiemodel van de ander is en proberen hiervan signalen te bevestigen op te vangen. Dit is een onbewust proces waarin de gespreksdeelnemers elkaar imiteren en er een continue afstemming van wederzijdse informatie plaatsvindt. In de derde fase wordt *interactivealignment* gecreëerd door *interference-making*, ofwel het maken van gevolgtrekkingen. Dit houdt in dat de gespreksdeelnemers verwachtingen van de andere gespreksdeelnemer hebben. Dit betreft verwachtingen over het verloop van het gesprek, eenvoudig gezegd hoe de ander zal reageren. Maar het betreft tevens verwachtingen over wat de andere gespreksdeelnemer zal begrijpen (Garrod & Pickering, 2009).

2.3 Common ground

2.3.1 Common ground creëren

Het scheppen van common ground kan een rode draad vormen in een gesprek en daarmee een leidraad zijn voor de gespreksdeelnemers. Terugkijkend naar *Figuur 1* kan common ground gezien worden als een combinatie van de bovenaan weergegeven algemene kennis van A en B en de daaronder weergegeven situatiemodellen van A en B. Aangezien deze twee aspecten onderdeel uitmaken van het *interactivealignment* proces kan duidelijk gezien worden dat het scheppen van common ground tevens een proces betreft. Een proces dat continue door de gespreksdeelnemers uitgevoerd wordt in een continue afstemmingsproces. Zoals voor het *interactivealignment* proces geldt, geldt dat ook voor de creatie van common ground dat voornamelijk onbewust gebeurt op impliciete wijze. Expliciet overleg over de betekenis van een bepaalde uiting komt dus niet vaak voor. Indien de gespreksdeelnemers er niet in slagen om op impliciete wijze een common ground vast te stellen, kan er een expliciete reparatie plaatsvinden om het gesprek te herstellen (Pickering & Garrod, 2004).

Hieruit kan afgeleid worden dat de aanwezigheid van een impliciete common ground de vloeiendheid van het verloop van het gesprek ten goede doet. Bij een expliciete creatie van common ground dient het gesprek namelijk onderbroken te worden met een herstelsequentie die voor oponthoud in het *interactivealignment* proces zorgt. Gespreksdeelnemers hebben immers geen behoefte aan de creatie van gescheiden representaties voor henzelf en voor hun gesprekspartner of behoefte aan beargumentering hiervan (Garrod&Pickering, 2004: 10). De aanwezigheid van en wisseling tussen verschillende common ground of de complete afwezigheid van een common ground zal daarom de vloeiendheid van het verloop van het gesprek kunnen belemmeren. Een wisseling tussen common ground betreft een moment waarop er binnen het gesprek van een bepaalde common ground naar een andere common ground overgegaan wordt. Dit zal verder toegelicht worden in het vijfde hoofdstuk over de analyse.

2.3.2 Categorisering van common ground

Zoals aangegeven in de voorgaande paragraaf kunnen er verschillende type common ground in eenzelfde gesprek aanwezig zijn. Versloot (2011) heeft voor haar onderzoek naar de rol van common ground binnen LaRa gesprekken een categorisering gemaakt van een vijftal categorieën common ground. Deze categorieën zijn in onderstaande *Tabel 1* weergegeven.

Categorie	Toelichting	Voorbeelden
1. Vorm kamers	De participanten oriënteren zich met behulp van de vorm van de verschillende kamers.	Vierkant Rechthoek(ig) Driehoek(ig) L(vormig) Klein/ groot
2. Inhoud kamers	De participanten oriënteren zich met behulp van de inhoud van de verschillende kamers.	Appel Trap Tafel Koffie Toilet Telefoon
3. Perspectief - boven	De participanten benaderen de doolhof alsof zij erin lopen, maar wel 'erboven' zweven, zoals zij het zien op de kaart.	Naar (links/rechts) boven Naar (links/recht) onder Schuin naar boven/ beneden
4. Perspectief - in	De participanten benaderen de doolhof alsof ze 'erin' zitten, zoals zij er doorheen zouden lopen.	Naar links Naar rechts Rechtdoor Eerste/ tweede enz. links Eerste/ tweede enz. rechts
5. perspectief - overzicht	De participanten benaderen de doolhof als plattegrond, als geheel gebouw.	Midden Links/ rechts boven/ onder Noorden/ zuiden Horizontaal/ verticaal

TABEL 1: *Categorisering common ground (Versloot, 2011)*

Versloot (2011) heeft deze categorisering gebaseerd op de categorisering van Garrod& Doherty (1994). Binnen de studie van Garrod& Doherty (1994) is tevens gebruik gemaakt van een vorm van

een 'maze game dialogue' waarbij de weg door een doolhof gevonden moet worden. Bij de analyse is een categorisering gemaakt van de manier waarop het doolhof geïnterpreteerd werd door de participanten. Binnen de huidige studie is tevens gebruik gemaakt van een soortgelijk experiment. De participanten dienen namelijk in koppels een route te vinden op een plattegrond. Een participant heeft een plattegrond waar het beginpunt op weergegeven is en een participant heeft een plattegrond waar het eindpunt op weergegeven is. De participant die het eindpunt weet moet de andere participant naar het eindpunt leiden. Deze categorieën binnen de studie van Garrod & Doherty (1994) zijn het line perspectief, path perspectief, matrix perspectief en figural perspectief. Bij elk van deze categorieën zijn woorden gekoppeld zodat aan de hand van telling van de bijbehorende woorden in de transcripten bepaald kon worden welke categorieën actief waren en hoe vaak er van categorie gewisseld werd in de gesprekken. Binnen dit onderzoek zal een vergelijkbare analysemethode gehanteerd worden. Dit zal in het vijfde hoofdstuk -de analyse- nader toegelicht worden.

2.4 Interactive alignment en common ground in LaRa gesprekken

In de voorgaande paragrafen is duidelijk gemaakt dat er een groot aantal processen actief zijn tijdens een interactie. Deze processen zijn in principe gebaseerd op interacties in eenzelfde taal. En zoals aangegeven vinden deze processen voornamelijk impliciet en onbewust plaats. Op het moment dat er twee verschillende talen gebruikt worden in een gesprek, zoals het geval is in een LaRa gesprek, zijn het juist deze impliciete en onbewuste processen die minder gemakkelijk zullen verlopen. Binnen het *interactivealignment* proces steunen de gespreksdeelnemers voor een deel op de verwachtingen van het verloop van de interactie (Garrod & Pickering, 2009). Aangezien er in een andere taal geantwoord wordt dan de moedertaal van de luisteraar komt het verwachtingspatroon - voornamelijk de verwachtingen op linguïstisch niveau - op losse schroeven te staan. Deze afwijkende situatie zorgt ervoor dat de gespreksdeelnemers binnen een LaRa gesprek zich wellicht moeten richten op andere hulpmiddelen om het *interactivealignment* proces te behouden (Costa, Pickering & Garrod, 2008). Het ontbreken van de linguïstische alignment zou er voor kunnen zorgen dat de gespreksdeelnemers in een LaRa gesprek meer moet steunen op hetschepping van een common ground dan in gesprekken in eenzelfde taal om toch een succesvol gesprek uit te kunnen voeren. De rol van common ground als voorspellende factor voor het succes van LaRa gesprekken zal daarom centraal staan in dit onderzoek.

3. Onderzoeksvraag, deelvragen en hypothesen

In dit hoofdstuk zullen de onderzoeksvraag en deelvragen die centraal staan in dit onderzoek gepresenteerd worden met een nadere toelichting (3.1) en de bijbehorende hypothesen (3.2).

3.1 Onderzoeksvraag en deelvragen

Zoals aangegeven in het theoretisch kader is het creëren van common ground binnen LaRa gesprekken hoogstwaarschijnlijk in grotere mate van belang aangezien een gemeenschappelijke linguïstische basis ontbreekt en de gespreksdeelnemers in grotere mate afhankelijk zijn van andere hulpmiddelen om het gesprek succesvol te laten verlopen (Costa, Pickering & Garrod, 2008). Om inzicht te bieden in de rol van common ground in LaRa gesprekken is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

Onderzoeksvraag: Welke rol speelt common ground als voorspellende factor voor de effectiviteit en efficiëntie van LaRa gesprekken?

Om een antwoord te kunnen formuleren op deze onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen opgesteld.

Deelvraag 1: Is het scheppen van een stabiele common ground een voorspellende factor voor de effectiviteit van een LaRa gesprek?

Hierbij wordt getoetst of het scheppen van een stabiele common ground een voorspellende factor is voor het succes van een LaRa gesprek. Het succes betreft het behalen van het gespreksdoel. Binnen dit onderzoek is dat het succesvol lokaliseren van punt A¹ en B².

Deelvraag 2: Is het scheppen van een stabiele common ground een voorspellende factor voor de efficiëntie van een LaRa gesprek?

Hierbij wordt getoetst of het scheppen van een stabiele common ground een voorspellende factor is voor de tijdsduur van een LaRa gesprek.

3.2 Hypothesen

De stabiliteit van common ground is geoperationaliseerd aan de hand van het dominantieniveau van common ground en het aantal wisselingen van common ground binnen de gesprekken. Hierover zal meer toelichting gegeven worden in het vijfde hoofdstuk over de analyse. De keuze om de gesprekken op te delen in het deel tot het lokaliseren van punt A en het lokaliseren van punt B ligt in het gegeven dat er in het eerste deel wellicht een andere dominante common ground gebruikt wordt dan in het tweede deel van het LaRa gesprek. Door de twee gespreksdelen afzonderlijk van elkaar te analyseren kan voorkomen worden dat de hypothese -indien toegepast op het gehele gesprek- onnodig verworpen wordt. Voor de beantwoording van de eerste deelvraag zijn de volgende (deel)hypothesen opgesteld:

¹ Een nadere toelichting over de lokalisering van punt A is te vinden in het vierde hoofdstuk betreffende de methode.

² Een nadere toelichting over de lokalisering van punt B is te vinden in het vierde hoofdstuk betreffende de methode.

H1a: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het lokaliseren van punt A binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

H1b: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het lokaliseren van punt B binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

H1c: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

Voor de beantwoording van de tweede deelvraag zijn de volgende (deel)hypotheses opgesteld:

H2a: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van fase A³ binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

H2b: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van fase B⁴ binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

H2c: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

³Een nadere toelichting over fase A is te vinden in het vijfde hoofdstuk betreffende de analyse.

⁴Een nadere toelichting over fase B is te vinden in het vijfde hoofdstuk betreffende de analyse.

4. Methode

In dit hoofdstuk zal nader toegelicht worden hoe het onderzoek opgezet is. Eerst zal een korte toelichting gegeven worden over de onderzoeksopzet (4.1) en de opzet van het experiment (4.2). Vervolgens zal de instrumentatie behandeld worden (4.3). Tot slot zal er een toelichting volgen op de participanten binnen dit onderzoek (4.4) en de onderzoeksprocedure (4.5).

4.1 Onderzoeksopzet

Dit onderzoek heeft een experimentele vorm. Het taalvaardigheidsniveau van de participanten per gesprek zijn gemanipuleerd. Een nadere toelichting hierover is te vinden in de subparagraaf over de C-test in dit hoofdstuk. Binnen dit onderzoek zijn het gemiddelde taalvaardigheidsniveau van de gespreksparens, het aantal wisselingen van common ground en het dominantieniveau van common ground de onafhankelijke variabelen. Het succesniveau en de tijdsduur van de gesprekken zijn de afhankelijke variabelen.

4.2 Opzet experiment

Het experiment bestaat uit drie delen, namelijk een vragenlijst, een C-test en een Skype gesprek. Dit is gebaseerd op een voorafgaand experiment dat ontwikkeld is door Hagemeyer & Mangar (2011). De vragenlijst en C-test werden voorafgaand aan het Skype gesprek afgenomen. De vragenlijst diende om meer inzicht te krijgen in de achtergrond van de participanten. Zo werd er onder anderen geïnformeerd naar algemene gegevens zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau als vragen die een beeld schetsen van de taalblootstelling van de passieve taal. De passieve taal is de taal die de participant ontvangt tijdens het gesprek. Het is de taal waarin de medegespreksdeelnemer spreekt maar de gespreksdeelnemer zelf niet. Voor de Nederlandse participanten in dit experiment is Duits de passieve taal en voor de Duitse participanten in dit experiment is Nederlands de passieve taal. De C-test werd afgenomen om het taalvaardigheidsniveau van de participanten betreffende de passieve taalkennis van L2 (*non-nativetaal*) te meten. Zo kregen de Nederlandse participanten een C-test voor Duits en de Duitse participanten voor Nederlands. Het Skype gesprek bestond uit het oplossen van een opdracht die gebaseerd is op Garrod & Andersons 'maze game dialogue' (Garrod & Anderson, 1987). De participanten moesten op een plattegrond eerst punt A lokaliseren om vervolgens vanaf daar een route te lopen naar punt B. De ene participant wist alleen waar punt A zich bevond en de andere participant alleen waar punt B zich bevond. Daarnaast verschilde de inhoud van de kamers op de plattegrond per participant binnen het gesprek. Deze onderzoeken zijn in 2012 door Bachelorstudenten van de Universiteit Utrecht uitgevoerd. De dataset daarvan is betrokken bij dit onderzoek aangezien de onderzoeksopzet en -procedure hetzelfde is en de data beschikbaar gesteld is voor dit onderzoek. Er is gekozen voor het betreffende experiment omdat dit type gesprek het mogelijk maakt om het succes van het gesprek te meten. De uitvoering van een opdracht -zoals in dit experiment- maakt het mogelijk om na te gaan of het gespreksdoel bereikt is en vormt daardoor een goede graadmeter voor het succes -het bereiken van het gespreksdoel.

4.3 Instrumentatie

In deze paragraaf zal ingegaan worden op de gebruikte instrumentatie binnen dit onderzoek. Eerst zal een toelichting gegeven worden op de gebruikte plattegrond (4.3.1) gevolgd door een toelichting op de instructies die aan de participanten gegeven is (4.3.2). Daarna zullen de vragenlijst (4.3.3) en de C-test (4.3.4) behandeld worden.

4.3.1 Plattegrond

Beide proefpersonenontvingen voorafgaand aan het Skype gesprek een plattegrond van een kantoorgebouw. Deelnemer A ontving een plattegrond met daarop punt A gemarkeerd en deelnemer B een plattegrond met daarop punt B gemarkeerd. Beide plattegronden waren hetzelfde qua opbouw maar de inhoud van de kamers was verschillend per plattegrond A en B. De inhoud van de kamers waren onder anderen een koffiekamer, tafels met stoelen of een toilet. In de gangen van de plattegrond waren rode pijlen weergegeven om de eenrichtingsroutes aan te geven. Het gesprek waarin punt A en B op de plattegrond gelokaliseerd moeten worden is een uitstekend gesprekstype waarin de aanwezigheid van een common ground een duidelijke rol speelt. Leidt deelnemer B deelnemer A door de plattegrond door een aanwijzing als 'Ga naar links.' te geven moet er een overeenstemming tussen beide deelnemers zijn of naar links betekent van bovenaf gezien naar links of als looper in de plattegrond naar links. Deze ogenschijnlijk eenvoudige uiting heeft dus het fundament van een common ground nodig om op juiste wijze geïnterpreteerd te kunnen worden. Er kunnen aan de hand van de plattegrond dus verschillende type common ground gehanteerd worden. Meer hierover is te vinden in hoofdstuk 5 subparagraaf 5.1.1. De plattegronden zijn te vinden in *Bijlage A*. Op de plattegrond hebben de participanten hun zogenaamde looproute door het kantoorgebouw gemarkeerd tijdens het Skype gesprek. De plattegronden met gemarkeerde routes zijn vervolgens naar de onderzoekers gestuurd waardoor nagegaan kan worden of deelnemer A dezelfde route en dezelfde lokalisering van punt A en B heeft aangegeven als deelnemer B. Daarnaast kan de correctheid van de twee punten nagekeken worden.

4.3.2 Instructies

Naast de plattegrond ontvingen de participanten voor aanvang van het Skype gesprek tevens een instructiedocument met een exacte uitleg over de opdracht. Voor de Nederlandse participanten was er een Nederlandstalige instructie en voor de Duitse participanten een Duitstalige instructie. Hierin werd aangegeven dat de Nederlandse participant in Nederlands zou spreken en de Duitse participant in het Duits. Verder werd daarinvoor deelnemer A uitgelegd dat de plattegrond die ze ontvangen hadden een plattegrond van een kantoorgebouw was waarin ze zich zogenaamd bevonden. Het was de bedoeling dat deelnemer A een meeting zou hebben met deelnemer B op de locatie waar deelnemer B zich bevond. Het Skype gesprek zou een zogenaamd gesprek zijn waarin deelnemer A deelnemer B om hulp vroeg om hem/haar naar punt B toe te leiden voor de meeting door eerst duidelijk te maken waar punt A op de plattegrond was. Daarbij werd vermeld dat de plattegronden die deelnemer A en B hadden qua indeling hetzelfde was maar dat de inhoud van de kamer veranderd was onder het mom dat deelnemer A een verouderde plattegrond had. Verder werd ook aangegeven dat de rode pijlen in de gangen eenrichtingswegen aangaven waar niet tegenin gegaan mocht worden. Deelnemer B werd ook van deze informatie op de hoogte gesteld in de instructie en kreeg de opdracht om A naar zich toe te leiden na het lokaliseren van punt A. Beide participanten

kregen daarnaast de instructie om tijdens het Skype gesprek de looproute mee te tekenen op de plattegrond op Paint. De plattegronden met getekende route werden na afloop van het gesprek naar de onderzoeker gestuurd. De instructies zijn te vinden in *Bijlage B*.

4.3.3 Vragenlijst

Voorafgaand aan het Skype gesprek hebben alle participanten een vragenlijst en C-test toegestuurd gekregen. De vragenlijst diende om meer achtergrondinformatie van de participanten te verzamelen. Zo zijn er ondermeer algemene gegevens zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau verzameld en informatie over de blootstelling aan de passieve taal. Voor de Nederlandse participanten is de vragenlijst in het Nederlands opgesteld en hebben de vragen zoals over taalblootstelling en taalvergarig betrekking op de Duitse taal. Voor de Duitse participanten is de vragenlijst in het Duits opgesteld en hebben vragen zoals over taalblootstelling en taalvergarig betrekking op de Nederlandse taal. De volledige vragenlijsten zijn te vinden in *Bijlage C* en de bijbehorende nakijkformulieren zijn te vinden in *Bijlage D*.

4.3.4 C-test

Samen met de vragenlijst is voorafgaand aan het Skype gesprek tevens een C-test afgenomen bij alle participanten. Voor de Nederlandse participanten betrof dit een C-test om het Duitse taalvaardigheidsniveau te meten en voor de Duitse participanten om het Nederlandse taalvaardigheidsniveau te meten. De instructies voor de Duitse participanten was in het Duits en voor de Nederlandse in het Nederlands. De test bestond uit vier invulteksten waarin gaten in de tekst gevallen zijn waarin de participanten het juiste woord in moesten vullen. De scores van de C-testen zijn in percentages omgerekend door het totaal aantal punten te delen door 144 en vermenigvuldigen met 100%. De volledige C-testen en nakijkformulieren met bijbehorende punten toekenningsysteem zijn te vinden in *Bijlage E*. De C-test scores onder de 50% zijn als laag taalvaardigheidsniveau beschouwd en de scores boven 50% als hoog taalvaardigheidsniveau. Aan de hand van deze scores zijn de koppels gemaakt die de Skype gesprekken samen uitvoerden. Er zijn verscheidene type koppels gemaakt: Nederlander met een hoog taalvaardigheidsniveau en Duitser met een hoog taalvaardigheidsniveau, Nederlander met een hoog taalvaardigheidsniveau en Duitser meteen laag taalvaardigheidsniveau, Nederlander met een laag taalvaardigheidsniveau en een Duitser met een laag taalvaardigheidsniveau en tot slot een Nederlander met een laag taalvaardigheidsniveau en een Duitser met een laag taalvaardigheidsniveau. Uiteindelijk is bij de toetsing van de data de gemiddelde C-test score per koppel in de berekening opgenomen in plaats van de individuele C-test score.

4.4 Participanten

Zoals aangegeven betreffen de participanten Nederlanders en Duitsers. Hierbij is geen strikte leeftijdsgrens aangegeven. Er is enkel een minimum leeftijd gesteld van 15 jaar. De participanten variëren daarbij onder andere van leeftijd, opleidingsniveau en geslacht. De participanten zijn persoonlijk benaderd of via mail of telefoon. Aangezien er verschillende onderzoekers meegewerkt hebben aan de dataverzameling zijn de participanten uit verschillende kringen afkomstig. Aangezien de participanten via de mail de C-testen en vragenlijsten konden beantwoorden en versturen en het

experiment via Skype plaatsvond waren de participanten niet locatiegebonden. Zowel de Nederlandse als Duitse participanten zijn dus via het netwerk van de onderzoekers benaderd. Bij de koppeling van de participanten voor de Skype gesprekken is er naast het taalvaardigheidsniveau ook rekening mee gehouden dat de participanten elkaar niet mochten kennen. Participanten die elkaar kennen en samen het Skype gesprek uitvoeren kunnen wellicht voor een vertekend beeld zorgen en de data eventueel beïnvloeden.

4.5 Onderzoeksprocedure

Het onderzoek bestond uit vijf fasen. De eerste fase betrof het werven van de participanten. Gevolgd door de tweede fase waarin de vragenlijst en C-test afgenomen werden bij de deelnemende participanten. Vervolgens werd in de derde fase de informatie van de vragenlijsten gedocumenteerd en werden de C-testen nagekeken en de C-test scores vastgesteld. Aan de hand daarvan werden die fase tevens de participanten op basis van taalvaardigheidsniveau aan elkaar gekoppeld. In de vierde fase van het onderzoek werden de Skype gesprekken uitgevoerd. Dit werd gedaan onderleiding van een van de onderzoekers die het gesprek inleidde en gedurende het hele gesprek online mee kon luisteren maar zich zelf niet met het gesprek bemoeide. Deze fase bestond uit vier subfasen. Eerst lazen de participanten de instructies door, daarna konden ze zich oriënteren op de plattegrond, vervolgens voerde de participanten het gesprek uit en tekende tegelijkertijd hun looproute op de plattegrond en tot slot stuurden ze de plattegrond met de gemarkeerde looproute op naar de onderzoeker. Het gehele Skype gesprek werd opgenomen en in fase vijf van het onderzoek aan de hand van het transcribeerprogramma *EXMARaLDA*⁵ getranscribeerd. In deze fase zijn tevens de transcribeerconventies van de transcripten afkomstig van de experimenten uitgevoerd in 2012 gelijk getrokken met de transcribeerconventies van de experimenten uitgevoerd in 2013. In *Bijlage F* zijn de gehanteerde transcribeerconventies te vinden.

⁵Te downloaden via: www.exmeralda.org

5. Analyse

In dit hoofdstuk zullen eerst de keuzes omtrent de analysering van de common ground behandeld worden (5.1). Vervolgens tussen de gehanteerde fasen in de gesprekken (5.2), het succes niveau (5.3) en het taalvaardigheidsniveau (5.4) behandeld toegelicht worden.

5.1 Common ground

In deze paragraaf zal in een aantal subparagrafen de categorisering (5.1.1), de stabiliteit van de common ground (5.1.2) en de toewijzing van een common ground categorie per uiting (5.1.3) toegelicht worden.

5.1.1 Categorisering common ground

De categorisering van common ground is gebaseerd op de categorisering die Versloot (2011) hiervoor opgesteld heeft. Er zijn een aantal kleine aanpassingen gedaan. Zo zijn de begrippen 'omheen' en 'tussen' aan de categorie perspectief - boven toegevoegd, omdat ook deze termen erop wijzen dat de participanten de plattegrond benaderd alsof zij erin lopen maar wel van bovenaf bekeken. Dit heeft geresulteerd in de vijf categorieën die weergegeven zijn in *Tabel 2*. Aan elke categorie zijn bepaalde woorden gekoppeld waaraan af te leiden is welke categorie common ground (hoogstwaarschijnlijk) gebruikt wordt.

Categorie	Toelichting	Voorbeelden
1. Vorm kamers	De participanten oriënteren zich aan de hand van de vorm van de kamers op de plattegrond.	Vierkant Rechthoek(ig) Driehoek(ig) L(vormig) Klein/ groot
2. Inhoud kamers	De participanten oriënteren zich aan de hand van de inhoud van de kamers op de plattegrond.	Appel Trap Tafel Koffie Toilet Telefoon Blauw etc. Deur (als object/kenmerk)
3. Perspectief - boven	De participanten benaderen de plattegrond alsof zij erin lopen maar wel van bovenaf bekeken, dus zoals zij het zien op de plattegrond.	Naar (links/rechts) boven Naar (links/recht) onder Schuin naar boven/ beneden Omheen Tussen Scherp/ schuin links/ rechts
4. Perspectief - in	De participanten benaderen de plattegrond alsof ze erin lopen, zoals zij er doorheen zouden lopen.	Naar links/ rechts Rechtdoor Eerste/ tweede enz. links Eerste/ tweede enz. rechts Uit de deur/ door de deur
5. perspectief - overzicht	De participanten benaderen de plattegrond als plattegrond, als geheel gebouw.	Midden Links/ rechts boven/ onder Noorden/ zuiden enz. Horizontaal/ verticaal

TABEL 2: *Categorisering common ground, bewerking van Versloot (2010)*

Bij deze categorisering zijn een aantal uitspraken niet onder gebracht in een bepaalde categorie. Dit in verband met de mogelijkheid dat de uitspraken tot meerdere categorieën kunnen behoren of juist tot geen enkele categorie behoren. De meest frequente voorbeelden zijn: ‘tot aan de kruising’, ‘tot het einde’, ‘bij de pijn’, ‘de hoek om’ en algemene uitspraken zoals ‘Ik weet niet waar je nu bent.’ en ‘Kun je dat herhalen?’. In *Bijlage G* is de totale weergave van de categorisering van common ground per gesprek.

5.1.2 Stabiliteit common ground

Dominantieniveau - De stabiliteit van de common ground is vastgesteld aan de hand van de aanwezigheid van een dominante common ground. Hierbij zijn drie verschillende niveaus opgesteld die met nadere toelichting in onderstaande *Tabel 3* te vinden zijn. hierbij geldt dat hoe hoger het dominantieniveau is hoe hoger de stabiliteit van de common ground.

Dominantieniveau	Toelichting
0	Geen dominante* common ground aanwezig
1	Twee verschillende type dominante* common ground
2	Eén type dominante* common ground

TABEL 3 : *Dominantieniveaus*

*(*Type common ground wordt als dominant beschouwd als deze in 40% of meer van de totaal aantal actieve categorieën van het gesprek(sdeel) aanwezig is.)*

Er is gekozen om de dominantie van een bepaald type common ground vast te stellen aan de hand van een percentage -40% of meer van de totaal aantal actieve categorieën- in verband met het verschil in tijdsduur van de gesprekken. Door een percentage te hanteren is het aantal uitingen dat binnen de bepaalde categorie valt in verhouding te plaatsen ten op zichten van de twee gespreksdelen en het gehele gesprek. De grens is bij 40% gelegd omdat dit percentage een realistische weergave is van de aanwezigheid van een dominante common ground en er voor zorgt dat er maar twee dominante common ground in hetzelfde gesprek(sdeel) aanwezig kunnen zijn.

Wisselingen common ground- De aanwezigheid van een dominante common ground alleen kan niet een volledig beeld schetsen van de mate van stabiliteit van de common ground in de gesprekken. Er kan immers wel een dominante common ground aanwezig zijn maar als deze tussendoor continue afgewisseld wordt met een ander type common ground kan er niet daadwerkelijk van stabiliteit gesproken worden. Daarom zal tevens het aantal wisselingen van common ground bekeken worden. Het aantal wisselingen van common ground is voor het eerste gespreksdeel, tweede gespreksdeel en gehele gesprek bekeken. De wisselingen kunnen plaatsvinden tussen uitingen maar ook binnen een uiting. In *Voorbeeldfragment a* zijn wisselingen binnen eenzelfde uiting weergegeven.

295 [06:41.7]296 [06:42.1]

297 [06:44.7]298 [06:45.3]299 [06:45.8]300 [06:46.1]

NL2 [v]		Ja::↑	
D2 [v]	(0.4)	Nach >unten↑< an den am Apfel vorbei↑ (0.5)	(0.3) Dann:

Voorbeeldfragment a: Common ground wisselingen binnen eenzelfde uiting

De uiting in *Voorbeeldfragment a* begint met de categorie bovenperspectief ‘Nach>unten↑<an’ en wisselt vervolgens naar de categorie waarbij de participanten zich oriënteren aan de hand van de inhoud van de kamers ‘den amApfel’ om tot slot terug te wisselen naar het bovenperspectief ‘vorbei↑’. Binnen deze uiting vinden dus twee wisselingen plaats.

5.1.3 Common ground per uiting

Het toewijzen van de typen common ground is per uiting gedaan. Er is dus per uiting bekeken tot welke van de vijf categorieën common ground de uiting behoort. Dit is voor alle uitingen in de gesprekken gedaan, met daarbij een onderverdeling tussen het eerste gespreksdeel tot punt A en het tweede gespreksdeel tot punt B. Dit resulteert in een overzicht van de actieve categorieën common ground in het eerste gespreksdeel, het tweede gespreksdeel en gehele gesprek. Zoals aangegeven is in de subparagraaf over de categorisering van de common ground, zijn een aantal uitingen niet toegewezen aan één van de vijf categorieën die opgesteld zijn binnen dit onderzoek. Daarnaast zijn de meeste uitingen toegewezen aan één categorie, maar er zijn tevens gevallen waarbij de uitingen tot twee of meer categorieën behoren. Een duidelijke weergave hiervan is terug te vinden in *Bijlage G. Voorbeeldfragment b* geeft een uiting weer die tot meerdere categorieën behoort.

..
D6 [v] Ehm: >der ist< gegenüber von einem Raum mit einem Telefo:n↑

Voorbeeldfragment b: Een uiting die tot meerdere categorieën common ground behoort.

De uiting in *Voorbeeldfragment b* begint in bovenperspectief ‘Ehm: >der ist<gegenüberton’ en eindigt in de categorie waarin de participanten zich oriënteren aan de hand van de inhoud van de kamers ‘einenRaummiteinemTelefo:n↑’. De uiting valt dus uiteen in twee verschillende categorieën.

5.2 Fasen van het gesprek

Er is binnen dit onderzoek ervoor gekozen om de gesprekken in twee fasen op te splitsen. Namelijk het deel van het gesprek waarin de participanten trachten punt A te lokaliseren en het deel van het gesprek waarin de ‘guide’ tracht de ‘follower’ naar punt B te leiden. Het doet er in dit geval niet toe of de participanten daadwerkelijk slagen in het lokaliseren van punt A en B. Het is bij de opdeling essentieel dat er sprake is van twee verschillende opdrachten die verschillende strategieën kunnen aanroepen. Het zou namelijk logisch kunnen zijn in het gespreksdeel waarin punt A gelokaliseerd wordt er meer gebruik gemaakt wordt van oriëntatie aan de hand van de vorm van de kamers en het overzichtsperspectief, respectievelijk categorie één en vijf, om met het algehele overzicht vast te kunnen stellen waar punt A op de plattegrond is. In het gespreksdeel waarin de weg naar punt B geleid wordt zou juist meer gebruik gemaakt kunnen worden van het bovenperspectief en in-perspectief, respectievelijk categorie drie en vier, om punt B te lokaliseren. Deze twee categorieën betreffen een benadering waarbij de participanten zich oriënteren alsof ze door de kaart heenlopen, al dan niet van boven gezien als van erin gezien. Een voor de handliggende manier om de looproute uit te leggen naar punt B. aangezien de twee fasen van het gesprek dusdanig van elkaar verschillen bestaat de kans dat er in het totale gesprek geen stabiele common ground aanwezig is maar per gespreksdeel wel. Dit kan van invloed zijn op de nadere analyse van de rol van een stabiele common ground binnen LaRa gesprekken. Om te voorkomen dat de hypothese dat een stabiele common ground een voorspellende factor is voor het succesniveau van het LaRa gesprek, waarbij een hogere

mate van stabiliteit van common ground een hoger succesniveau voorspelt, onnodig te verwerpen lijkt het nuttig om de twee gespreksdelen afzonderlijk te analyseren. Daarnaast wordt tevens het gesprek in zijn geheel geanalyseerd en is los van de categorisering in de statistieken opgenomen of de participanten al dan niet succesvol waren in het lokaliseren van punt A en B.

5.3 Succesniveau

Het succesniveau van de gehele gesprekken is gecodeerd in vier verschillende niveaus. Wanneer het gesprek tot welk niveau behoort is hieronder weergegeven in *Tabel 4*.

Succesniveau totale gesprek	Toelichting
0	Punt A niet succesvol gelokaliseerd Punt B niet succesvol gelokaliseerd
1	Punt A succesvol gelokaliseerd Punt B niet succesvol gelokaliseerd
2	Punt A niet succesvol gelokaliseerd Punt B succesvol gelokaliseerd
3	Punt A succesvol gelokaliseerd Punt B succesvol gelokaliseerd

TABEL 4: *succesniveau totale gesprek*

Punt A wordt als niet succesvol gelokaliseerd beschouwd als de verkeerde kamer gelokaliseerd is, als de kamer buiten de tijdsgrens van tien minuten gelokaliseerd wordt of als het lokaliseren van punt A overgeslagen wordt in het gesprek. Punt B wordt als niet succesvol gelokaliseerd beschouwd als de verkeerde kamer gelokaliseerd is, de kamer buiten de tijdsgrens van tien minuten gelokaliseerd wordt of als de participanten niet toekomen aan het lokaliseren van punt B. Hierbij geldt dat hoe hoger het succesniveau, hoe succesvoller het gesprek is.

Het succesniveau per gespreksdeel is gecodeerd in twee verschillende niveaus. Indien het punt van het betreffende gespreksdeel niet gevonden is, overgeslagen is, de verkeerde kamer betreft of buiten de tijdsgrens van tien minuten gelokaliseerd is, is het niveau 0. Indien het punt van het betreffende gespreksdeel de juiste kamer betreft en binnen de tien minuten grens gelokaliseerd is, is het niveau 1. Een gespreksdeel dat toegewezen aan niveau 1 is dus succesvol en een gespreksdeel dat toegewezen is aan niveau 0 onsuccesvol.

5.4 Tijdsduur

De tijd van de LaRa gesprekken is in seconden gemeten vanaf het begin van het gesprek tot het eind van het gesprek. Het eind van het gesprek kan het succesvol lokaliseren van punt B zijn, het onsuccesvol lokaliseren van punt B (bijvoorbeeld wanneer de participanten denken punt B gelokaliseerd te hebben maar in werkelijkheid de verkeerde kamer hebben) of de beëindiging van het gesprek door de onderzoeker wanneer de tien minuten verstreken zijn. De verantwoording hiervoor is in paragraaf 5.3 over het succesniveau gegeven. Naast de tijdsduur van het gehele gesprek is ook de tijd van fase A in seconden gemeten. Dit is de fase vanaf het begin van het gesprek

tot het al dan niet succesvol lokaliseren van punt A. daarnaast is ook de tijdsduur van fase B van de gesprekken gemeten. Dit is de fase vanaf het al dan niet succesvol lokaliseren van punt A tot aan het eind van het gesprek. Zoals aangegeven kan het eind van het gesprek het al dan niet succesvol lokaliseren van punt B zijn of de beëindiging van het gesprek door de onderzoeker. De tijd is gemeten aan de hand van geluidsopnames van de gesprekken.

5.5Taalvaardigheidniveau

Het taalvaardigheidniveau van de L2 is gebaseerd op de C-test scores van de participanten. In de methode is behandeld hoe dit gemeten is. De scores zijn een percentage tussen de 0% en 100%. Scores onder de 50% worden binnen dit onderzoek als laag taalvaardigheidniveau beschouwd en scores boven de 50% worden als hoog taalvaardigheidniveau beschouwd. Aangezien er twee participanten per gesprek zijn, zijn er twee C-test scores per gesprek. Om een overzichtelijke weergave te bieden van het succesniveau per gesprek is het gemiddelde succesniveau opgenomen in de statistieken door de C-test scores van de twee participanten per gesprek bijeen te tellen en door twee te delen. Ook voor het gemiddelde geldt dat een score onder de 50% als laag taalvaardigheidniveau bestempeld wordt en een score boven de 50% als hoog taalvaardigheidniveau. In de analyse is er getoetst met de gemiddelde C-testscore als indicator voor het taalvaardigheidniveau van de gespreksparels.

6. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het experimentele onderzoek gepresenteerd. De resultaten zullen aan de hand van de opgestelde hypothesen behandeld worden. Eerst zal de toetsing van de samenhang tussen het gemiddelde taalvaardigheidsniveau en succes behandeld worden (6.1). Daarna zal de toetsing van de samenhang tussen een stabiele common ground en het succes van de gesprekken behandeld worden (6.2). Gevolgd door de toetsing van de samenhang tussen het gemiddelde taalvaardigheidsniveau en de tijdsduur (6.3) en de toetsing van de samenhang tussen een stabiele common ground en de tijdsduur (6.4).

6.1 Taalvaardigheidsniveau en succes

Voordat de hypothesen binnen het onderzoek getoetst werden is nagegaan of het taalvaardigheidsniveau een voorspellende factor is voor het succesniveau. Dit is getoetst om vast te kunnen stellen of naast de rol van common ground het taalvaardigheidsniveau een rol speelt bij het succes van de gesprekken. Dit is getoetst voor het eerste en tweede deel van het gesprek en het gehele gesprek. In de volgende paragrafen zullen de resultaten hiervan achtereenvolgend behandeld worden.

6.1.1 Taalvaardigheidsniveau en succes punt A

Er is geen samenhang tussen het taalvaardigheidsniveau en het succes van het lokaliseren van punt A ($r=0,283$; $p=0,077$).

6.1.2 Taalvaardigheidsniveau en succes punt B

Er is een positieve samenhang tussen het taalvaardigheidsniveau en het succes van het lokaliseren van punt B ($r=0,463$; $p=0,003$). Dit betekent dat LaRa gesprekskoppels die een hoog taalvaardigheidsniveau hebben over het algemeen ook succesvol zijn in het vinden van punt B.

6.1.3 Taalvaardigheidsniveau en succes gehele gesprek

Er is een positieve samenhang tussen het taalvaardigheidsniveau en het succesniveau van het gehele gesprek ($r=0,497$; $p=0,001$). Dit betekent dat LaRa gesprekskoppels die een hoog taalvaardigheidsniveau hebben over het algemeen een hoog succesniveau over het gehele gesprek hebben.

6.2 Stabiele common ground en succes

Om de rol van een stabiele common ground als voorspellende factor voor het succes binnen LaRa gesprekken nader te toetsen is de samenhang tussen het aantal wisselingen van common ground en het succesniveau en de samenhang tussen het dominantieniveau van common ground en succes getoetst. Dit is getoetst voor het eerste en tweede deel van het gesprek en het gehele gesprek. In de

volgende paragrafen zullen de resultaten hiervan achtereenvolgend behandeld worden aan de hand van opgestelde hypothesen.

6.2.1 Stabiele common ground en succes punt A

H1a: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het lokaliseren van punt A binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

Er is geen samenhang gevonden tussen het aantal wisselingen van common ground en het succes van het lokaliseren van punt A ($r=-0,286$; $p=0,086$).

Er is geen samenhang tussen het dominantieniveau van common ground in fase A en het succes van het lokaliseren van punt A ($r=-0,245$; $p=0,145$).

6.2.2 Stabiele common ground en succes punt B

H1b: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het lokaliseren van punt B binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

Er is geen samenhang gevonden tussen het aantal wisselingen van common ground en het succes van het lokaliseren van punt B ($r=0,131$; $p=0,428$).

Er is geen samenhang tussen het dominantieniveau van common ground in fase B en het succes van het lokaliseren van punt B ($r=-0,160$; $p=0,329$).

6.2.3 Stabiele common ground en succes gehele gesprek

H1c: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

Er is geen samenhang gevonden tussen de stabiliteit van common ground en het succesniveau van het gehele gesprek ($r=-0,081$; $p=0,619$).

Er is geen samenhang tussen het dominantieniveau van common ground en het succes van het gehele gesprek ($r=-0,056$; $p=0,732$).

6.3 Taalvaardigheidsniveau en tijdsduur

Naast de rol van common ground als voorspellende factor voor het succes van LaRa gesprekken is ook de rol van common ground als voorspellende factor voor de tijdsduur van de LaRa gesprekken getoetst. Hier aan voorafgaand is nagegaan of het taalvaardigheidsniveau van de gesprekspartners een voorspellende factor vormt voor de tijdsduur van het LaRa gesprek. Dit is getoetst voor het eerste en tweede deel van het gesprek en het gehele gesprek. In de volgende paragrafen zullen de resultaten hiervan achtereenvolgend behandeld worden.

6.3.1 Taalvaardigheidsniveau en tijd fase A

Er is geen samenhang tussen het taalvaardigheidsniveau van de gespreksparens en de tijdsduur van deel A van het LaRa gesprek ($r=-0,138$; $p=0,429$).

6.3.2 Taalvaardigheidsniveau en tijd fase B

Er is een negatieve samenhang tussen het taalvaardigheidsniveau van de gespreksparens en de tijdsduur van deel B van het LaRa gesprek ($r=-0,417$; $p=0,016$). Dit betekent dat gespreksparens met een hoger taalvaardigheidsniveau over het algemeen minder lang doen over deel B van het gesprek dan koppels met een lager taalvaardigheidsniveau.

6.3.3 Taalvaardigheidsniveau en tijd gehele gesprek

Er is een negatieve samenhang tussen het taalvaardigheidsniveau van de gespreksparens en de tijdsduur van het gehele LaRa gesprek ($r=-0,505$; $p=0,002$). Dit betekent dat gespreksparens met een hoger taalvaardigheidsniveau over het algemeen een korter doen over het gehele gesprek dan koppels met een lager taalvaardigheidsniveau.

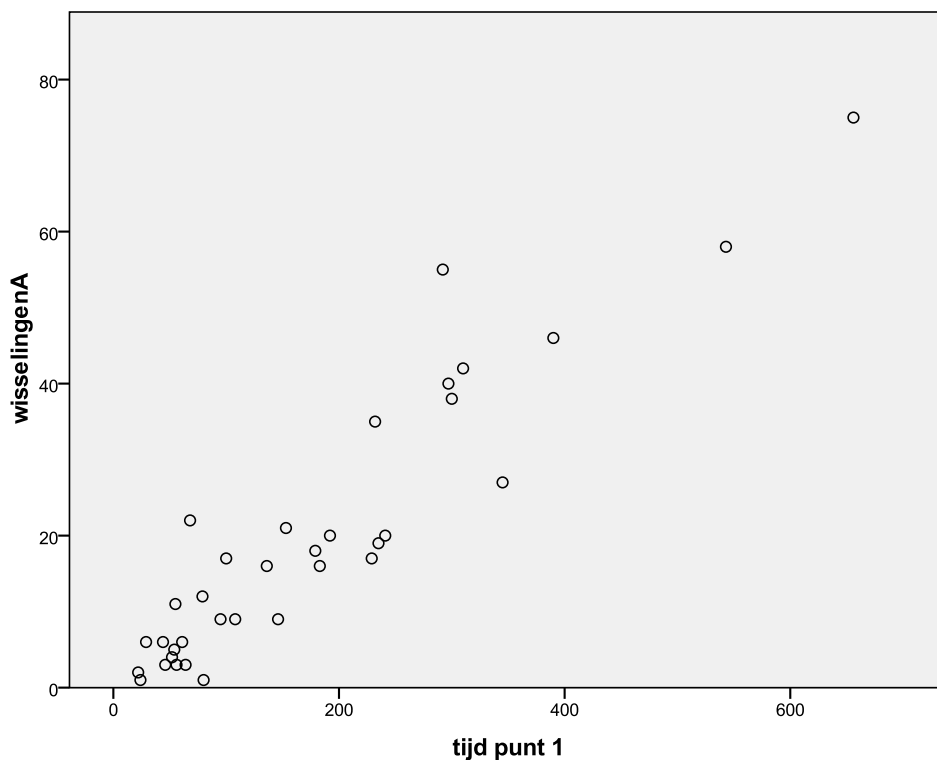
6.4 Stabiele common ground en tijdsduur

Om de rol van een stabiele common ground als voorspellende factor voor de tijdsduur van LaRa gesprekken nader te toetsen is de samenhang tussen het aantal wisselingen van common ground en de tijdsduur en de samenhang tussen het dominantieniveau van common ground en tijdsduur getoetst. Dit is getoetst voor het eerste en tweede deel van het gesprek en het gehele gesprek. In de volgende paragrafen zullen de resultaten hiervan achtereenvolgend behandeld worden aan de hand van opgestelde hypotheses.

6.4.1 Stabiele common ground en tijdsduur fase A

H2a: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van fase A binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

Er is een positieve samenhang tussen het aantal wisselingen van common ground in fase A en de tijdsduur van fase A ($r=0,931$; $p<0,0001$). Dit betekent dat hoe minder er in de LaRa gesprekken van common ground gewisseld werd in fase A hoe korter de tijd tot de lokalisatie van punt A was. Deze samenhang is weergegeven in *Grafiek 1*.

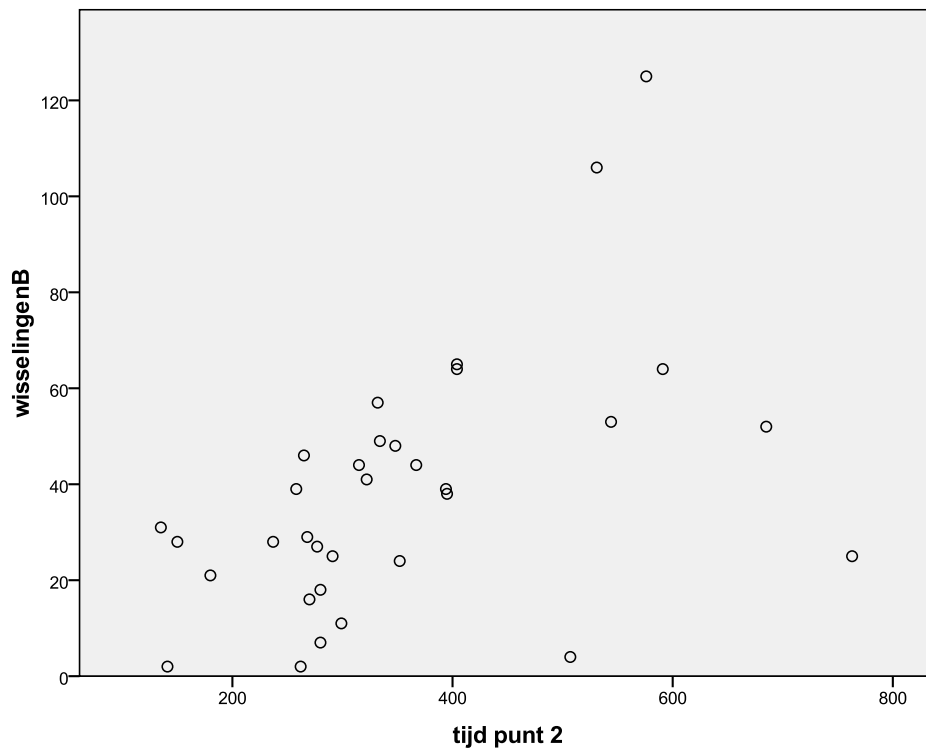
Grafiek 1: samenhang aantal wisselingen van common ground in fase A (wisselingenA) op de Y-as en tijdsduur fase A (tijd punt 1) op de X-as

Er is een negatieve samenhang tussen het dominantieniveau in fase A en de tijdsduur van fase A ($r = -0,335$; $p = 0,049$). Dit betekent dat hoe hoger het dominantieniveau in fase A is hoe korter de tijdsduur van fase A is.

6.4.2 Stabiele common ground en tijdsduur fase B

H2b: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van fase B binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

Er is een positieve samenhang tussen het aantal wisselingen van common ground in fase B en de tijdsduur van fase B ($r = 0,492$; $p = 0,004$). Dit betekent dat hoe minder er in de LaRa gesprekken van common ground gewisseld werd in fase B hoe korter de tijd tot de lokalisatie van punt B was. Deze samenhang is weergegeven in *Grafiek 2*.

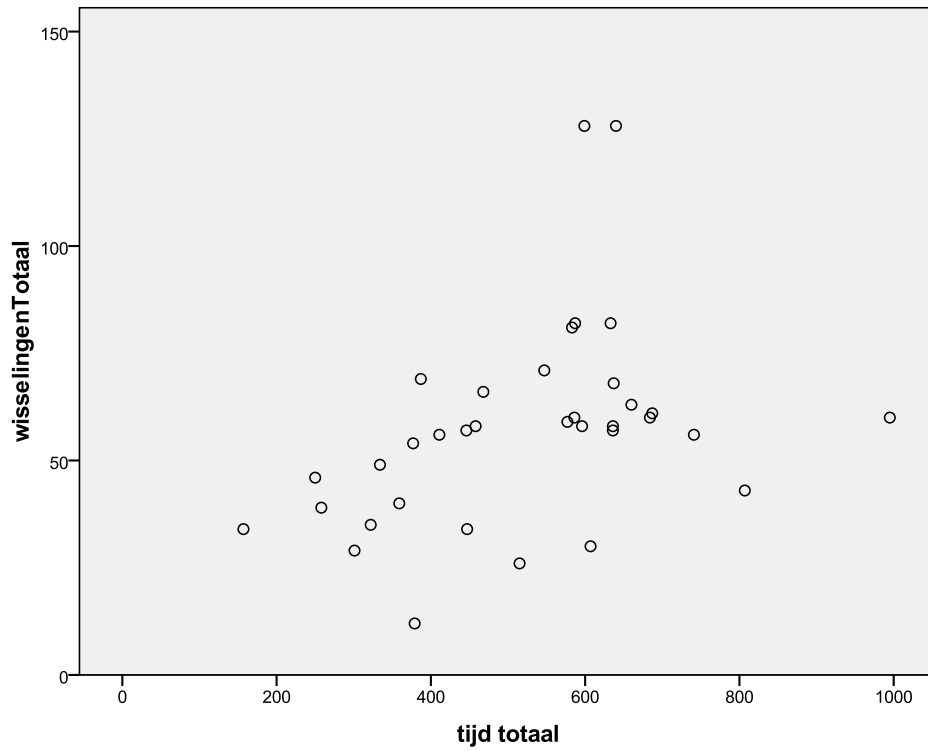
Grafiek 2: samenhang aantal wisselingen van common ground in fase B (wisselingenB) op de Y-as en tijdsduur fase B (tijd punt 2) op de X-as

Er is geen samenhang tussen het dominantieniveau in fase B en de tijdsduur van fase B ($r=0,006$; $p=0,971$).

6.4.3 Stabiele common ground en tijdsduur gehele gesprek

H2c: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

Er is een positieve samenhang tussen het aantal wisselingen van common ground tijdens het gehele gesprek en de tijdsduur van het gesprek ($r=0,395$; $p=0,019$). Dit betekent dat hoe minder er in de LaRa gesprekken van common ground gewisseld werd hoe korter de gespreksduur was. Deze samenhang is weergegeven in *Grafiek 3*.

Grafiek 3: samenhang aantal wisselingen van common ground (wisselingen Totaal) op de Y-as en tijdsduur gehele gesprek (tijd totaal) op de X-as

Er is geen samenhang tussen het dominantieniveau in het gehele gesprek en de tijdsduur van het gehele gesprek ($r=-0,215$; $p=0,214$).

7. Conclusie

De onderzoeksvraag binnen dit onderzoek luidde als volgt: *welkerol speelt common ground als voorspellende factor voor de effectiviteit en efficiëntie van LaRa gesprekken?* Voorafgaand aan de beantwoording van de deelvragen zal de rol van het taalvaardigheidsniveau als voorspellende factor voor het succes en de tijdsduur van de LaRa gesprekken behandeld worden. Uit de resultaten blijkt het taalvaardigheidsniveau van de participanten geen voorspellende factor te zijn voor het succes en de tijdsduur van fase A. In fase B van het gesprek blijkt dat participanten met een hoger taalvaardigheidsniveau over het algemeen een hoger succesniveau behalen en korter over deze fase doen dan participanten met een laag taalvaardigheidsniveau. Voor de gesprekken in geheel blijkt dat participanten met een hoger taalvaardigheidsniveau over het algemeen een hoger succesniveau behalen en tevens korter over het gehele gesprek doen dan participanten met een lager taalvaardigheidsniveau. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het taalvaardigheidsniveau van de participanten een voorspellende factor is voor het succesniveau en de tijdsduur van fase B en het gehele LaRagesprek. Deze uitkomst is mooi te plaatsen in het *interactivealignment* proces waarin weergegeven wordt dat de linguïstische kennis van beide gespreksdeelnemers een grote rol speelt in het bereiken van het gespreksdoel (Pickering&Garrod, 2006). Er zou gesteld kunnen worden dat met name door het wegvallen van een groot deel van een gemeenschappelijke linguïstische basis - waar begrip op gebaseerd kan worden in LaRa gesprekken- de nog wel aanwezige linguïstische kennis van extra groot belang is. En daarmee wordt de taalkennis van de L2, in dit onderzoek uitgedrukt als taalvaardigheidsniveau, van groot belang binnen LaRa gesprekken.

De eerste deelvraag luidde als volgt: *Is het scheppen van een stabiele common ground een voorspellende factor voor de effectiviteit van een LaRa gesprek?* Hierbij werd voorspeld dat een stabiele common ground een voorspellende factor is voor de effectiviteit van een LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit van common ground een hoge effectiviteit voorspelt. Hierbij waren de volgende hypothesen opgesteld:

H1a: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het lokaliseren van punt A binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

H1b: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het lokaliseren van punt B binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

H1c: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor het succes van het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een hoog succesniveau voorspelt.

Uit de resultaten van de toetsing van *H1a*, *H1b* en *H1c* is echter gebleken dat er geen samenhang is tussen het aantal wisselingen van common ground in fase A, fase B en het gehele gesprek en het succes van fase A, fase B en het gehele gesprek. Tevens bleek er geen samenhang te zijn tussen het dominantieniveau van common ground in fase A, fase B en het gehele gesprek en het succes van fase A, fase B en het gehele gesprek. *H1a*, *H1b* en *H1c* worden hierdoor verworpen. Er kan geconcludeerd worden dat een stabiele common ground geen voorspellende factor is voor de effectiviteit van een LaRa gesprek. Deze uitkomst is opmerkelijk wanneer we in acht nemen dat in een LaRa gesprek

eengemeenschappelijke linguïstische basis voor een groot deel wegvalt. De gespreksdeelnemers moeten het begrip aan de hand van een ander hulpmiddel vaststellen (Costa, Pickering & Garrod, 2008). Verwacht werd dat common ground een van deze hulpmiddelen zou kunnen zijn. Een verklaring voor het gegeven dat de bewering niet geheel bevestigd is kan wellicht gevonden worden in de operationalisering van het aspect 'succes' binnen dit onderzoek. Hier zal meer toelichting op gegeven worden in achtste hoofdstuk over de discussie en aanbevelingen.

De tweede deelvraag luidde als volgt: *Is het scheppen van een stabiele common ground een voorspellende factor voor de efficiëntie van een LaRa gesprek?* Hierbij werd voorspeld dat een stabiele common ground een voorspellende factor is voor de efficiëntie van een LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit van common ground een hoge efficiëntie voorspelt. Hierbij waren de volgende hypothesen opgesteld:

Voor de beantwoording van de tweede deelvraag zijn de volgende (deel)hypothesen opgesteld:

H2a: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van fase A binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

H2b: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van fase B binnen het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

H2c: De creatie van een stabiele common ground is een voorspellende factor voor de tijdsduur van het LaRa gesprek, waarbij een hoge mate van stabiliteit een korte tijdsduur voorspelt.

Uit de resultaten van de toetsing van *H2a* is gebleken dat in fase A een lage mate van wisselingen van common ground een voorspellende factor is voor een kortere tijdsduur dan bij veel wisselingen. Daarnaast blijkt in fase A een hoog dominantieniveau van common ground een voorspellende factor te zijn voor een kortere tijdsduur. *H2a* wordt hierdoor bevestigd. In fase B en het gehele gespreksbleek een lage mate van wisseling van common ground een voorspellende factor te zijn voor een kortere tijdsduur dan bij veel wisselingen. In andere woorden: wanneer de participanten minder van common ground wisselen duurt het gesprek minder lang dan wanneer de participanten vaker van common ground wisselen. Er bleek echter geen samenhang te zijn tussen het dominantieniveau van common ground en de tijdsduur van fase B en het gehele gesprek. *H2b* en *H2c* worden daarmee deels bevestigd, deels verworpen, aangezien de verwachte samenhang tussen het aantal wisselingen en de tijdsduur wel aangetoond is maar de samenhang tussen het dominantieniveau en de tijdsduur niet aangetoond is. Het scheppen van een stabiele common ground is in fase A wel een voorspellende factor voor de efficiëntie maar in fase B en het gehele gesprek enkel deels een voorspellende factor. De bevestigende uitkomst is in overeenstemming met de verwachting dat gespreksdeelnemers in een LaRa gesprek begrip op een ander hulpmiddel dan hun linguïstische kennis baseren. De aanwezigheid van een stabiele common ground schept een juiste denkrichting voor de participanten wat het mogelijk maakt dat de participanten sneller hun gespreksdoel bereiken -binnen dit onderzoek betreft dat het succesvol oplossen van de opdracht. Een verklaring voor het gegeven dat de bewering niet geheel bevestigd is kan wellicht gevonden worden in de operationalisering van het aspect 'dominantieniveau van common ground' binnen dit onderzoek. Hier zal meer toelichting op gegeven worden in achtste hoofdstuk over de discussie en aanbevelingen.

8. Discussie en aanbevelingen

Er zijn een aantal kanttekeningen te plaatsen bij dit experimentele onderzoek. In hoeverre is de vorm van het experiment -via Skype en met een vooraf opgegeven opdracht- representatief voor LaRa gesprekken in het dagelijks leven? Heeft het kiezen voor een communicatievorm waarbij de gespreksdeelnemers elkaar niet kunnen zien invloed op de manier waarop de participanten LaRa toepassen? Zou in het vervolg de webcam aangezet moeten worden tijdens dergelijke experimenten? Maar als ze elkaar kunnen zien kunnen ze de route met gebaren uitleggen. Dergelijke kritiekpunten zullen altijd opspelen bij een experimenteel onderzoek. Bij dergelijke overwegingen lijkt het altijd kiezen tussen twee niet optimale keuzes. Naast de experimentele opzet kunnen er kanttekeningen geplaatst worden bij de analyse procedure. Hierbij is vooral de nuancering die ontstaan door categorisering van type common ground door verschillende onderzoekers cruciaal. Een zo gedetailleerd mogelijke categorie beschrijving met een daarbij behorende uitgebreide lijst met voorbeeldwoorden kan dit grotendeels overbruggen. Voor vervolgonderzoek is dan ook te adviseren om de categorisatie die in dit onderzoek gehanteerd is verder uit te werken en te voorzien van meer voorbeeldwoorden per categorie.

Aangezien dit onderzoek een vervolgonderzoek op het onderzoek van Versloot (2011) vormt, is het interessant om de resultaten van beide onderzoeken te vergelijken. In het onderzoek van Versloot (2011) werd niet bevestigd dat het scheppen van een stabiele common groundvoorspellende factor is voor het succes van het gesprek, waarbij een hogere mate van stabiliteit samen zou hangen met een hoog succesniveau. In dit onderzoek is de keuze gemaakt om de LaRa gesprekken op de delen in fase A en B om uit te sluiten dat de voorspelling niet bevestigd werd door de aanwezigheid van de twee verschillende deeltaken in één gesprek. Maar ook bij de toetsing per gespreksfase bleek een stabiele common ground geen voorspellende factor te zijn voor het succes van het gespreksdeel en tevens geen voorspellende factor te zijn voor het succes van het gehele gesprek.

Uit Versloots (2011) onderzoek bleek dat de dominantie van een bepaalde common ground geen voorspellende factor was voor het succes van het gesprek. Ook in dit onderzoek kwam dit resultaat naar voren. Wellicht vormt de tijdsduur van de gesprekken een adequatere meetvorm. Dit is wellicht te wijten aan het feit dat het succes van de gesprekken een minder gedetailleerde meet vorm is dan de tijd. Voor het succes zijn er slechts een beperkt aantal mogelijkheden: de participanten lokaliseren A en B succesvol, de participanten lokaliseren A en B onsuccesvol of de lokaliseren A of B succesvol. De tijd in seconden gemeten is een meer nauwkeuriger en gevarieerde meetvorm. Door bij vervolgonderzoek op dit gebied een koppeling te maken tussen het succes het de tijdsduur van de LaRa gesprekken kan er wellicht nog meer inzicht gegeven worden in de rol van common ground binnen LaRa gesprekken.

Tot slot zijn er kanttekeningen te plaatsen bij de operationalisering van het aspect 'dominantieniveau' binnen dit onderzoek. Een common ground werd nu als dominant beschouwd indien deze in 40% of meer van de totaal aantal actieve categorieën van het gesprek(sdeel) aanwezig was. Dit zou een te strikte maatstaaf kunnen zijn gezien het weinig voorkomen van een dominante common ground binnen de LaRa gesprekken wanneer deze maatstaaf gehanteerd werd. Daarnaast dient de vraag gesteld te worden of het dominantieniveau net zo relevant is als het aantal wisselingen tussen common ground binnen de operationalisering van een stabiele common ground.

Literatuurlijst

- Bahtina-Jantsikene, D. (2013). Alignment in lingua receptive: from automaticity toward monitored codeswitching. *Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics* 4 (2) 51-77.
- Beerkens, R., & Thijs, J. D. ten. (2011). Receptive Multilingualism in the Dutch-German Border Area. In J.N. Jørgensen (Ed.), *A Toolkit for Transnational Communication in Europe* (Copenhagen Studies in Bilingualism, 64) (pp. 25-42). Copenhagen: J.N. Jørgensen.
- Berteloot, A., Wenzel, V., & Ulrichs, S. (2003). *Niederländisch an Schulen in Nordrhein-Westfalen*. Münster: Waxmann.
- Blommaert, J., & Rampton, B. (2011) Language and Superdiversity. *Diversities*. 13 (2)1-20.
- Braunmüller, K. (2007). Receptive multilingualism in Northern Europe in the Middle Ages: A description of a scenario. In J. D. Thijs & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive multilingualism: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts* (pp. 25-49). Amsterdam: John Benjamins.
- Costa, A., Pickering M. J., & Garrod, S. (2008). Alignment in second language dialogue. *Language and cognitive processes* 23 (4) 528-556.
- Clark, H.H., & Brennan, S. E. (1991). Grounding in Communication. In L.B. Resnick, J. M. Levine & S. D. Teasley (Eds.), *Perspectives in socially shared cognition* (pp. 127-149). Washington: APA Books.
- Clark, H. H., & Marshall, C. R. (1981). Definite reference and mutual knowledge. In A. K. Joshi, I. A. Sag & B. L. Webber (Eds.), *Elements of discourse understanding* (pp. 10-63). Cambridge: Cambridge University Press.
- Clark, H. H. (1985). Language and language users. In G. Lindzey & E. Aronson (Ed.), *The handbook of social psychology* (pp. 127-149). New York: Harper Row.
- Clark, H. H. (1996). *Using language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Costa, A., Pickering, M. J., & Garrod, S. (2008). Alignment in second language dialogue. *Language and cognitive processes* 23 (4) 528-556.
- Dresemann, B. (2007). Receptive multilingualism in business discourses. In J. D. ten Thijs & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism. Linguistic analyses, language politics and didactic concepts* (pp. 179-195). Amsterdam: John Benjamins
- Europese Commissie. (2012). *Studies on translation and multilingualism. Intercomprehension*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Garrod, S., & Anderson, A. (1987). Saying what you mean in dialogue: A study in conceptual and semantic co-ordination, *Cognition* 27 (2) 181-281.
- Garrod, S., & Doherty, G. (1994). Conversation, co-ordination and convention: an empirical investigation of how groups establish linguistic conventions, *Cognition* 53(3) 181-215.
- Garrod, S., & Pickering, M. J. (2004). Why is conversation so easy? *Trends in Cognitive Sciences* 8 (1) 8-11.

Garrod, S., & Pickering, M. J. (2009). Joint Action, Interactive alignment, and Dialog. *Topics in Cognitive Science* 1(2) 292-304.

Gooskens, C. (2009). *Mutual intelligibility of written and spoken words between Germanic languages*. Presentation at the 7th International Symposium on Bilingualism (ISB7) July 10, 2009. University of Utrecht.

Hagemeier, E. (2011). Bachelorscriptie. Universiteit Utrecht, September 2011.

Houtkoop, H., & Koole, T. (2008). *Taal in Actie*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Johnson-Laird P. N. (1983). *Mental models: Toward a Cognitive Science of Language, Inference and Consciousness*. Cambridge: Harvard University Press

Klein, G., Feltovich, P. J., & Woods, D. D. (2005). Common ground and Coordination in Joint Activity. In: W. B. Rouse & K. R. Boff (Eds.). *Organizational Simulation*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Koldijk, D. (1988). Duits, een politiek belast vak? Over de positie van Duits binnen het VWO. In M. Prangel & H. Westheide (Eds.), *Duits(land) in Nederland. Waar ligt de toekomst van de Nederlandse germanistiek?* (pp. 33-57). Groningen: Wolters-Noordhoff.

Paradis, M. (1994). Toward a neurolinguistic theory of simultaneous translation: The framework. *International Journal of Psycholinguistics* 3(29) 319-335.

Paradis, M. (2004). *A Neurolinguistic Theory of Bilingualism*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Piccaluga, M., & Harmegnies, B. (2008). Aux sources de l'intercompréhension: facteurs psycholinguistiques de la qualité interprétative en langues proches. In V. Conti & F. Grin (Eds.), *S'entendre entre langues voisines: vers l'intercompréhension* (pp. 169-195). Genève: Georg.

Pickering, M. J., & Garrod, A. (2006) Alignment as the basis for successful communication. *Research on Language and Computation* 4(2) 203-228.

Rehbein, J., Thijs, J. D. ten., & Verschik, A. (2012). Lingua Receptiva (LaRa) – The Quintessence of Receptive Multilingualism, Receptive Multilingualism. *Special issue of International Journal of Bilingualism*, September 2012 (16) 248-264.

Sanford A. J., Garrod S. C. (1981) *Understanding Written language*. Chichester: Wiley

Singer, M. (2007). Inference processing in discourse comprehension. In M. G. Gaskell e.a. (Eds.), *The Oxford Handbook of Psycholinguistics* (pp. 343-360). Oxford: University Press.

Thijs, J. D. ten. (2010). *Lingua receptiva als bouwsteen voor de transnationale neerlandistiek*. E. Besumusma, A. Gelderblom, & J. D. ten Thijs (red). *Internationale Neerlandistiek* 2010 (4) 54-62.

Thijs, J. D. ten. (17 mei 2013). *Waarom luistertaal?* Geraadpleegd op 27 juli 2013 via <http://www.luistertaal.nl/waarom-luistertaal/>

Thomason, S. G. (2001). *Language Contact: an introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd.

Versloot, L. (2011). *Lingua Receptiva: de rol van een common ground*. Bachelorscriptie Universiteit Utrecht, november 2011.

Zwaan R. A., Radvansky G. A. (1998) Situation Models in Language Comprehension and Memory. *Psychological Bulletin* 123(2) 162–185.